

ХУДОЖНЯ МОВА (ЗОВНІШНЯ ФОРМА ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ)

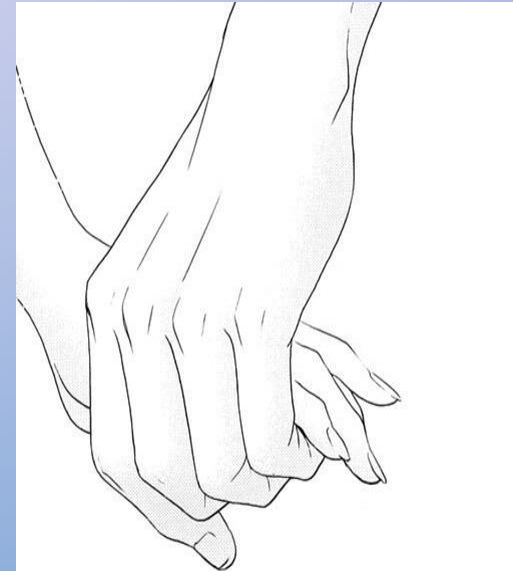

Сила слова

СПЕЦИФІКА ХУДОЖНЬОЇ МОВИ (ЗОБРАЖАЛЬНО-ВИРАЖАЛЬНА ФУНКЦІЯ, ЕМОЦІЙНО-ЕКСПРЕСИВНА, ЕСТЕТИЧНА, СТВОРЕННЯ ПЕВНОЇ АТМОСФЕРИ, ХАРАКТЕРОЛОГІЧНА...)

• МУЗИКА В MIRABELL

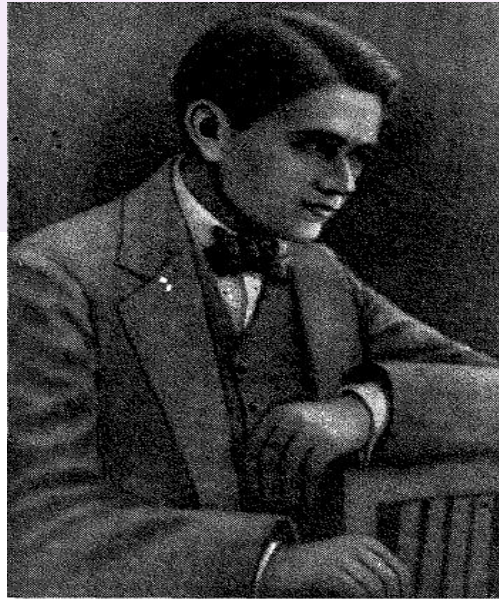
- ДЖЕРЕЛО ВЗЯЛО НОТУ. ХМАРИ В БЛАКИТІ ЯСНІЙ - БІЛОСНІЖНІ. БЕЗМОВНІСТЬ, В РУЦІ - РУКА, В САДУ ГУЛЯЮТЬ ПАРИ НІЖНО.
- СИВИЙ ГРАНІТ ЦВИНТАРЯ ТА КЛИН ПТАШИНІЙ ХИТРОСПЛЕТЕНИЙ. І ФАВН МЕРТВО ТУДИ СПОГЛЯДАЄ, ДЕ В ПІТЬМУ ВПОВЗАЮТЬ ТІНІ,
- І ЧЕРВОНІЙ ЛИСТ, ПАДЮЧ, ЛЕТЮЧ, У ВІДЧИНЕНЕ ВІКНО ВЛІТАЄ. І ВОГНЕННИЙ В ПРОСТОРАХ ПРОМІНЬ, ЯК ПРИМАРА, НА ВІЯХ ТАНЕ.
- БІЛІШИЙ МАНДРІВНИК ВХОДИТЬ В ДІМ. СОБАКА КИНУЛАСЯ З ЛЕЖАНКИ. НІЧНОЇ СОНАТИ МЕТРОНОМ. ОБЛИЧЧЯ СЛУЖНИЦІ, ЩО ЗАДМУХАЛА СВІТЛО. (Г.ТРАКЛЬ)

Сипле, стеле сад самотній
Сірий смуток — срібний сніг,—
Сумно стогне сонний струмінь.
Серце слуха смертний сміх.

Серед саду смерть сміється,
Сад осінній смуток снить,—
Сонно сиплються сніжинки,
Струмінь стомлено шумить.

Стихли струни, стихли співи,
Срібні співи серенад,—
Срібно стеляться сніжинки —
Спить самотній сад. (В.Кобилянський)

- ЗЛО ЗАЛЕТІЛО, ЗАЙШЛО, ЗАПЛИВЛО, ЗАПОВЗЛО...
- ЗВЕРХНЬО. ЗНЕНАЦЬКА. ЗУХВАЛО.
- ЗАГУПАЛО. ЗАТУПОТИЛО.
- ЗАЛІЗОМ ЗАБРЯЖЧАЛО. ЗІґАМИ ЗАРЯСНІЛО. ЗЕНІТКАМИ ЗАСТРОЧИЛО...
- ЗДАЛЕКА. ЗБЛИЗЬКА. ЗВІДУСІЛЬ...
- ЗМІЯМИ ЗВИВАЄТЬСЯ.
- ЗОМБИ З ЗОМБОЯЩИКІВ.
- ЗАРАЗА З ЗАКОРДОННЯ.
- ЗАЙДИ. ЗАГАРБНИКИ. ЗАПРОДАНЦІ. ЗРАДНИКИ...
- ЗАХОПИТИ. ЗАВОЮВАТИ. ЗНЕВОЛИТИ.
- ЗЛЯКАТИ. ЗАЛЯКАТИ. ЗАГАРБАТИ. ЗАГРАБАСТАТИ.
- ЗМУСИТИ. ЗМУЧИТИ. ЗНЕСИЛИТИ. ЗНЕЦІНИТИ. ЗНИЩИТИ. ЗЛАМАТИ. ЗБЕЗЧЕСТИТИ...

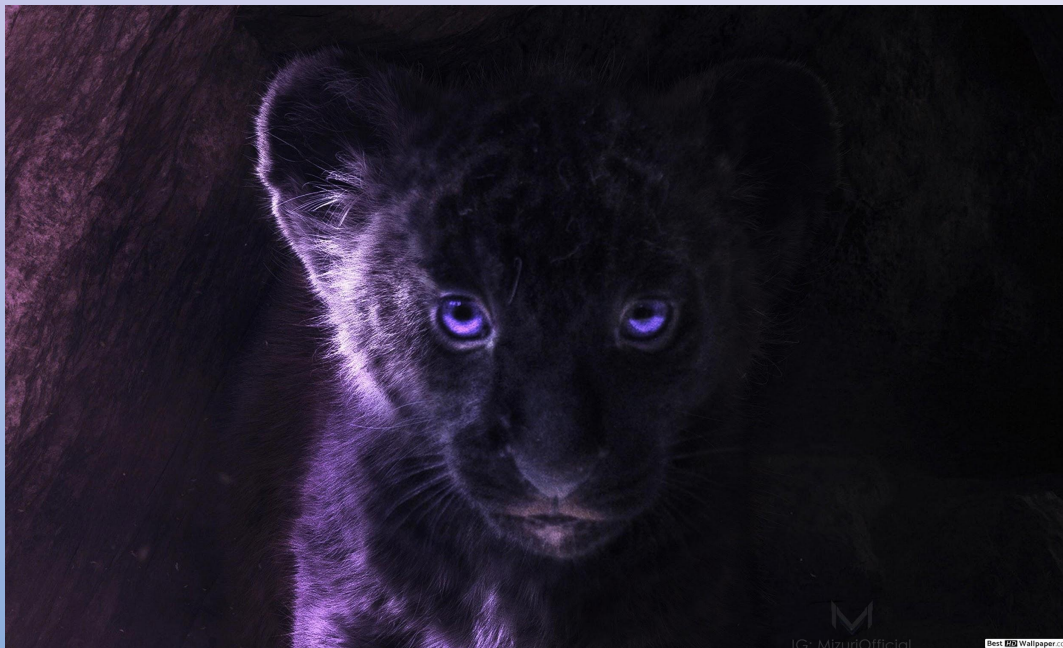
- ЗЕМЛЯ ЗДРИГНУЛАСЯ. ЗАВМЕРЛА. ЗБЕНТЕЖИЛАСЯ. ЗАТУЖИЛА. ЗАГОЛОСИЛА. ЗАСТОГНАЛА. ЗАКВИЛИЛА. ЗАРИДАЛА. ЗАПАЛАЛА. ЗАГРАВОЮ ЗАЙНЯЛАСЯ.
- ЗАСЬ!!!
- ЗІТХНУЛА. ЗІБРАЛАСЯ. ЗГРУПУВАЛАСЯ. ЗВЕЛАСЯ....
- ЗЕЛЕНСЬКИЙ. ЗАЛУЖНИЙ. ЗАХІД.
- ЗГУРТУВАТИСЯ! ЗАКРИТИ! ЗАХИСТИТИ!
- ЗНАЮ: ЗМОЖЕМО. ЗУПИНИМО. ЗІБ'ЄМО. ЗНИЩИМО. ЗДОЛАЄМО. ЗАКОПАЄМО.
- ЗДОБУДЕМО. ЗАСПІВАЄМО. ЗАТАНЦЮЄМО.
- ЗВИТЯГОЮ ЗАЛУНАЄМО.
- ЗАСЯЄМО. ЗАІСКРИМОСЬ. ЗАЗОРИЄМО.
- ЗГОДА?

© ОКСАНА СУХОВІЙ

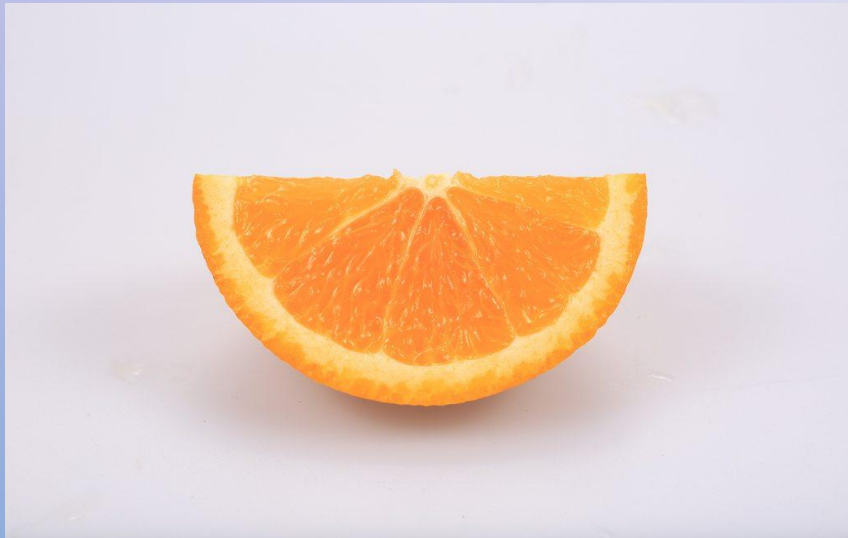
ЛЕКСИЧНИЙ РІВЕНЬ (ТРОПИ- СЛОВО ВЖИТЕ У ПЕРЕНОСНОМУ ЗНАЧЕННІ)_ПОРІВНЯЛЬНІ ТРОПИ

- ПОРІВНЯННЯ
- ЗАПЕРЕЧНЕ ПОРІВНЯННЯ
- МЕТАФОРА
- УОСОБЛЕННЯ
- ГІПЕРБОЛА
- ЛІТОТА

ТРОПИ ЗВ'ЯЗКУ:

- МЕТОНІМІЯ
- СИНЕКДОХА
- ПЕРИФРАЗ

ПОРІВНЯННЯ

- - ТРОП, У ЯКОМУ ОДНЕ ЯВИЩЕ ПОРІВНЮЄТЬСЯ З ІНШИМ, НА ОСНОВІ ЗАГАЛЬНОЇ ДЛЯ НИХ ОЗНАКИ. ПОРІВНЯННЯ МАЄ ДВОЧЛЕННУ СТРУКТУРУ: ТЕ, ЩО ПОРІВНЮЮТЬ + ТЕ З ЧИМ ПОРІВНЮЮТЬ. ПРИ ЦЬОМУ ВИКОРИСТОВУЮТЬ СПОЛУЧНИКИ: ЯК, НІБИ, НІБИТО, НАЧЕБТО.... **РОЗГОРНУТЕ ПОРІВНЯННЯ** – ПРЕДМЕТ ТА ОБРАЗ ВИРАЖЕНІ ПОВНІСТЮ.
- **ЗАПЕРЕЧНЕ ПОРІВНЯННЯ** – ПОРІВНЯННЯ, У ЯКОГО В ПЕРШІЙ ГРАМАТИЧНІЙ ЧАСТИНІ РОЗМІЩЕНО ОБРАЗ З ЧАСТКОЮ «НЕ» (ФОЛЬКЛОР: НЕ БЫЛИНУШКИ В ЧИСТОМ ПОЛЕ, НЕ КРАСНА ДЕВИЦА)
- *«Я, ДИЯКОН, БУДУ З ВАМИ ГОВОРТИ. ДІЯЛЬНІСТЬ ПАНА ЛАЄВСЬКОГО РОЗГОРНУТА ПЕРЕД ВАМИ, ЯК ДОВГА КИТАЙСЬКА ГРАМОТА. І ВИ МОЖЕТЕ ЧИТАТИ ЇЇ ВІД ПОЧАТКУ ДО КІНЦЯ» (А.П. ЧЕХОВ)*
- *«И СТРОЙНЫХ ЖНИЦ КОРОТКИЕ ПОДОЛЫ,
КАК ФЛАГИ В ПРАЗДНИК, ПО ВЕТРУ ЛЕТЯТ» (А.АХМАТОВА)*
«БЛУКАЙ ТА ЇЖ НЕДОЛІ ХЛІБ І ВМРИ, ЯК ГОРДИЙ ФЛОРЕНЦІЄЦЬ, У ВИГНАННІ» — Ю. КЛЕН)
(«НА ЛЮДСЬКЕ СЕРЦЕ СВІЧКА Є ПОДІБНА» — Б.-І. АНТОНІЧ).

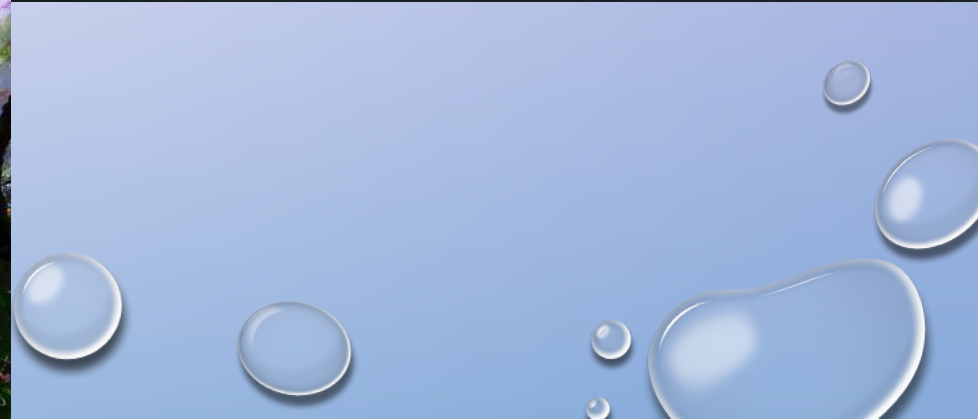
МЕТАФОРА (ВІД ГРЕЦ. «ПЕРЕНЕСЕННЯ»)

- - ТРОП, ЗАСНОВАНИЙ НА ПОДІБНОСТІ ДВОХ ЯВИЩ, ПЕВНА ВЛАСТИВІСТЬ ОДНОГО ПРЕДМЕТА ПЕРЕНОСИТЬСЯ НА ІНШИЙ, «ПРИХОВАНЕ ПОРІВНЯННЯ» ГРАМАТИЧНА СТРУКТУРА – ОДНОЧЛЕННИЙ ТРОП (ОБРАЗ, З ЯКИМ ПОРІВНЮЮТЬ)

*«НЕ ЖАЛЬ МНЕ ЛЕТ, РАСТРАЧЕННЫХ НАПРАСНО,
НЕ ЖАЛЬ ДУШИ СИРЕНЕВУЮ ЦВЕТЬ.*

*В САДУ ГОРИТ КОСТЕР РЯБИНЫ КРАСНОЙ,
НО НИКОГО НЕ МОЖЕТ ОН СОГРЕТЬ» (С.ЕСЕНИН)*

«СИНЄ ВБРАННЯ МОРЯ...» (М.КОЦЮБИНСЬКИЙ)

УСОБЛЕННЯ – ЗАМІЩЕННЯ НЕЖИВОГО ЖИВИМ. НАДАННЯ АНТРОПОМОРФНИХ ОЗНАК РЕЧАМ, ПРЕДМЕТАМ...

Скрипка и немножко нервно

Скрипка издергалась, упрашивая,
и вдруг разревелась
так по-детски,
что барабан не выдержал:
«Хорошо, хорошо, хорошо!»
А сам устал,
не дослушал скрипкиной речи,
шмыгнул на горящий Кузнецкий
и ушел.

Оркестр чужо смотрел, как
выплакивалась скрипка
без слов,
без такта,
и только где-то
глупая тарелка
вылязгивала:
«Что это?»
«Как это?»

А когда геликон —
меднорожий,
потный,
крикнул:
«Дура,
плакса,
вытри!» —
я встал,
шатаясь, полез через ноты,
сгибающиеся под ужасом пюпитры,
зачем-то крикнул:
«Боже!»,
бросился на деревянную шею:
«Знаете что, скрипка?
Мы ужасно похожи:
я вот тоже
ору —
а доказать ничего не умею!»

Музыканты смеются:
«Влип как!
Пришел к деревянной невесте!
Голова!»
А мне — наплевать!
Я — хороший.
«Знаете что, скрипка?
Давайте —
будем жить вместе!
А?» (В.Маяковский)

ГІПЕРБОЛА – ХУДОЖНЄ ПЕРЕБІЛЬШЕННЯ

Приклади: «Гаргантюа і Пантагрюель» Ф. Рабле, «Мандри Гуллівера» Дж. Свіфта «Легенда про Уленшпігеля» Ш. де Костера; «Сон», «Великий льох», Тараса Шевченка; «Кола Бруньйон» Р. Ролана тощо).

«Давно, давно вже Київ панував. // Його церкви аж хмари зачіпали» (А. Метлинський); «Так ніхто не кохав. Через тисячі літ // Лиш приходить подібне кохання» (В. Сосюра); «Консул... имел такие страшные карманы в своих шароварах, что мог поместить туда всю лавку зазевавшейся торговли» (М. Гоголь) «Шаровары шириною в Чёрное море» (М. Гоголь)

ЛІТОТА – (ВІД ГРЕЦ. «ПРОСТОТА») ХУДОЖНЄ ПРИМЕНШЕННЯ

Хлопчик з пальчик, Мужичок з нігтик; «мужичок сам з перст, вуса на сім верст»

«Сили як у комара. Ріски в роті не було»

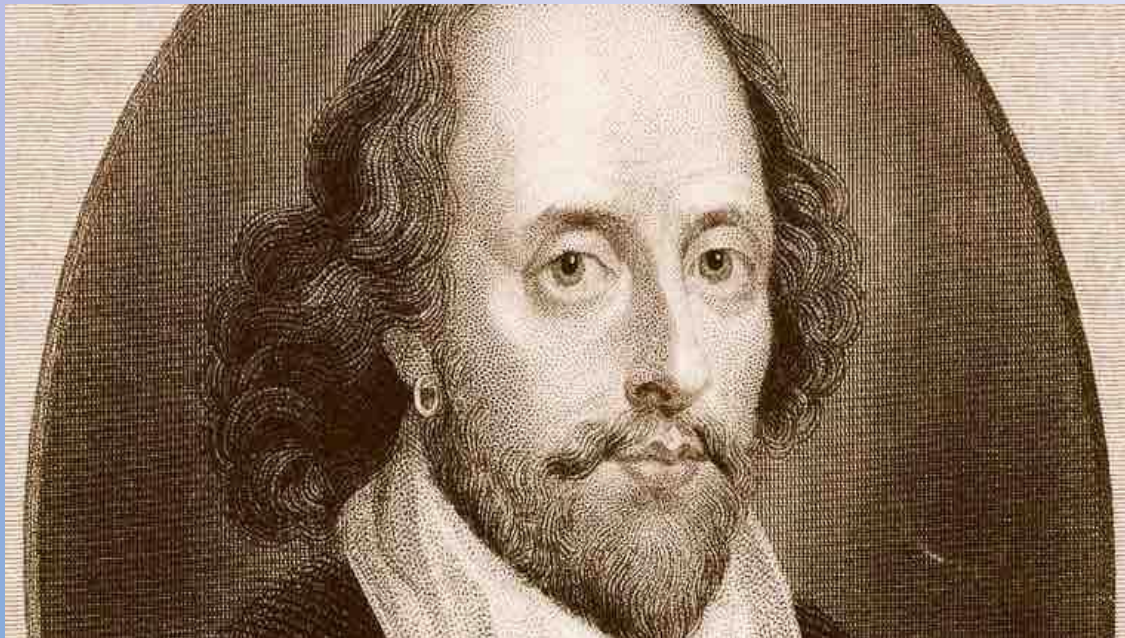
«Ваш шпіц, чарівний шпіц, не більше наперстка»

Які крихітні сонечка! Є, право, менш шпилькової голівки!

МЕТОНІМІЯ – ТРОП, ЗАСНОВАНИЙ НА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ДВОХ ЯВИЩ. В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ХАРАКТЕРУ ЗВ'ЯЗКУ РОЗРІЗНЯЮТЬ МЕТОНІМІЇ ЧАСУ, МІСЦЯ, РЕЧІ, МАТЕРІАЛУ, ПРИНАЛЕЖНОСТІ...

- «НЕПЕРЕМОЖНИЙ КРИК СПАРТИ»
- «ГОМОНІЛА УКРАЇНА»
- «ТИ ДОВГО ШЕКСПІРА ПЕРЕКЛАДАВ СЬОГОДНІ»
- «ЧИТАТИ ШЕКСПІРА»

РІЗНОВИДИ МЕТОНІМІЇ: ПЕРИФРАЗ (РОЗГОРНУТИЙ МЕТОНІМІЧНИЙ ЗВОРОТ.
ЗАМІНА ПРЯМОГО НАЙМЕНУВАННЯ ПРЕДМЕТА, ОПИСОМ ЙОГО ХАРАКТЕРНИХ
ОЗНАК)

- КОБЗАР
- БАТЬКО ТРАГЕДІЇ
- ЛЮДИ У БІЛИХ ХАЛАТАХ
- ТУМАННИЙ АЛЬБІОН
- ЦАР ЗВІРІВ....

- **РІЗНОВИД МЕТОНІМІЇ: СИНЕКДОХА** (КІЛЬКІСНА МЕТОНІМІЯ, ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ ЧАСТИНА ЗАМІСТЬ ЦІЛОГО, ОДНИНА ЗАМІСТЬ МНОЖИНИ, ВИД ЗАМІСТЬ РОДУ АБО НАВПАКИ
  - «ГОЛОВА, МОЯ КОЗАЦЬКА! БУВАЛА ТИ В ЗЕМЛЯХ ТУРЕЦЬКИХ...»
  - «СИМВОЛІЧНИЙ ...ІВАН, ВДЯГНЕНИЙ У СІРУ ШИНЕЛЬ, КОТРИЙ НЕ ЗАМИСЛЮЮЧИТЬСЯ, ВІДДАВАВ ОСТАННІЙ ШМАТОК ХЛІБА. ХОРОШЕ ІМ'Я ІВАН»
  - «ВСЕ СПИТ - И ЧЕЛОВЕК, И ЗВЕРЬ, И ПТИЦА»
  - «БЕРЕЖИ КОПІЙКУ»

ІРОНІЯ – (ВІД ГРЕЦ. УДАВАННЯ) СЛОВО АБО ЗВОРОТ, ЯКИЙ НАБУВАЄ ПРЯМО ПРОТИЛЕЖНОГО ЗНАЧЕННЯ СВОЄМУ БУКВАЛЬНОМУ. ПРИХОВАНА НАСМІШКА (ТРОП У ВУЗЬКОМУ ЗНАЧЕННІ, А ТАКОЖ ЗАСІБ ДЛЯ СТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО ЕФЕКТУ)

- «ТАКА БУЛА **ХОРОША** [ДОМАХА], ЩО Й РОЗКАЗАТИ НЕ МОЖНА. ЗРОСТОМ СОБІ **НЕВЕЛИЧКА**: ХОЧ У ЯКУ ХАТУ ВВІЙДЕ, ТО ГОЛОВОЮ СТЕЛІ ДОСТАНЕ,... А ЛИЧКОМ **БІЛЕНЬКА**, ЯК ЧУМАЦЬКА СОРОЧКА». — Г. КВІТКА-ОСНОВ'ЯНЕНКО) **ЧАСТУВАТИ** (ПАЛИЦЕЮ), **НАГОРОДИТИ** (СТУСАНОМ). **ВІД СКРОМНОСТІ НЕ ВМРЕ; БУЛА В СОБАКИ ХАТА! ПОПАСТИ ПАЛЬЦЕМ У НЕБО.** «ГАХНЕ ТАЯ **БОМБОЧКА** — Й ДЕСЯТИСАЖНЕВА ЯМА ВАМ» (ОСТАП ВИШНЯ); А ТИ **РУЧКАМИ, РУЧКАМИ**; ОТ СКОРО ПОЧНЕ ГОЛОТА ЗЕМЛЮ ДІЛИТИ... ХА-ХА... **НАЩО БАГАТИМ СТІЛЬКИ ЗЕМЛІ? ЩОБ, ЗНАЧИТЬ, «УСІМ ПО СІМ»...** ТИ СКІЛЬКИ МАЄШ? **ТРИДЦЯТЬ? ОТ ДВАДЦЯТЬ ТРИ І ОДРІЖУТЬ....»** (М. КОЦЮБИНСЬКИЙ).

ЕПІТЕТ- художнє означення, підкреслює певну якість предмета.

- САДОК ВИШНЕВИЙ
- СОЛОВ'ІНІ ГАЇ
- ДУМИ СУМНІ
- ЗОЛОТЕ СОНЦЕ
- ЯСНЕ НЕБО

РІЗНОВИД ЕПІТЕТА – ПОСТІЙНИЙ ЕПІТЕТ (СИНЄ МОРЕ, БІЛЕ ЛИЧКО...)

ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО – ФОЛЬКЛОР. СТВОРЮЮТЬ АТМОСФЕРУ ДАВНИНИ РАЗОМ ІЗ ЗАПЕРЕЧНИМИ ПОРІВНЯННЯМИ.

СИНТАКСИЧНІ ФІГУРИ:

- **СИНТАКСИЧНИЙ ПАРАЛЕЛІЗМ** (ОДНОТИПНА СИНТАКСИЧНА СТРУКТУРА РЕЧЕНЬ)
- **ІНВЕРСІЯ** (ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ СЛІВ У РЕЧЕННІ)
- **АНТИТЕЗА** (ЗІСТАВЛЕННЯ СЛІВ АБО ЗВОРОТІВ ПРОТИЛЕЖНИХ ЗА ЗНАЧЕННЯМ)
- **РИТОРИЧНІ ФІГУРИ** (ПИТАННЯ, ЗВЕРТАННЯ, ОКЛИК)
- **ФІГУРИ ПОВТОРУ** (АНАФОРА, ЕПІФОРА, КІЛЬЦЕ, ЗІТКНЕННЯ...)

ПРИЗНАЧЕННЯ НАЗВАНИХ ФІГУР – ПОСИЛЕННЯ ОБРАЗНОСТІ, ЕМОЦІЙНОСТІ, АКЦЕНТУАЦІЯ...

• ЗАСОБИ ЗВУКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

- АСОНАНС – НАВМИСНИЙ ПОВТОР **ГОЛОСНИХ** («ХРУЩІ НАД ВИШНЯМИ ГУДУТЬ»)
- АЛІТЕРАЦІЯ – ПОВТОР **ПРИГОЛОСНИХ** («ВЧЕРА ЕЩЕ - В НОГАХ ЛЕЖАЛ! РАВНЯЛ С КИТАЙСКОЮ ДЕРЖАВОЮ! ВРАЗ ОБЕ РУЧЕНЬКИ РАЗЖАЛ, - ЖИЗНЬ ВЫПАЛА - КОПЕЙКОЙ РЖАВОЙ»)

ПРИЗНАЧЕННЯ: МЕЛОДІЙНІСТЬ, СТВОРЕННЯ АТМОСФЕРИ ЗАСОБАМИ ЗВУКОПИСУ, ЗАНУРЕННЯ У АТМОСФЕРУ

- НА НЬОГО ЗВАЛИЛАСЯ ЛАВИНА НЕЩАСТЬ
- ПАРИЖ СПИТЬ
- СТОЯЛА І СЛУХАЛА ВЕСНУ
- ЧИТАТИ ВИСОЦЬКОГО
- БЛАКИТНА ПЛАНЕТА
- ЧОРНЕ ЗОЛОТО
- ДРУГИЙ ХЛІБ
- ГЛИБОКА ТИША
- КРИВАВИЙ МІСЯЦЬ
- КОРОЛЬ ГРИБІВ
- СЕРЦЕ НУДЬГУЄ І ПЛАЧЕ
- **КОРАБЕЛЬ ПУСТЕЛІ**
- ЧОРНА ДУША
- ВІД ГОРЩИКА ДВА ВЕРШКА
- ЧАЙНИК КИПИТЬ
- ЗОЛОТЕ ЩАСТЯ, КУРЦІ ПО КОЛІНА

У сто сорок сонць захід палав
Воздвигне Вкраїна свого Мойсея

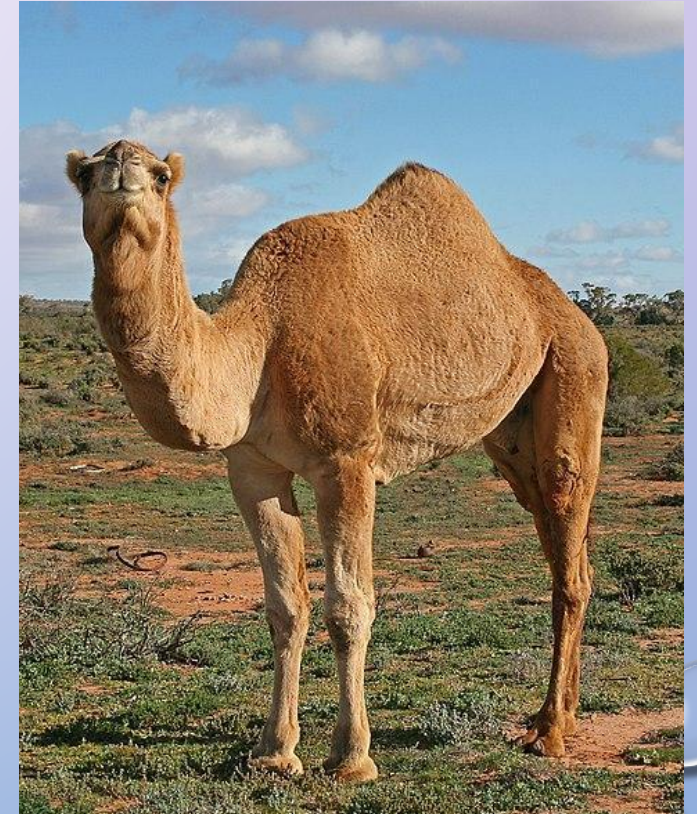
Ми всі дивились в Наполеони

Радість єднання сонця, вологи і стебел

Міцна рука

Ледве од землі видно

Зал аплодував стоячи

- «МЕНІ Б ХОТИЛОСЯ ЗНАТИ, ЧОМУ Я ТИТУЛЯРНИЙ РАДНИК? ЧОМУ САМЕ ТИТУЛЯРНИЙ РАДНИК?»
- ХТО ВИНЕН?
- «ВІД УСЬОГО ЛЮДИНИ НАМ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ЧАСТИНА МОВИ. ЧАСТИНА МОВИ ВЗАГАЛІ. ЧАСТИНА МОВИ»
- «ТВІЙ РОЗУМ ГЛИБОКИЙ, НАЧЕ МОРЕ. ТВІЙ ДУХ ВИСОКИЙ, НАЧЕ ГОРИ»
- СИТИЙ ГОЛОДНОМУ НЕ ДРУГ
- ЩО РОБИТИ?
- «ЛЮБІТЬ УКРАЇНУ....ЛЮБІТЬ УКРАЇНУ»
- ОСТАННІ ТРОЯНДИ. БІЛІ ТРОЯНДИ. ВЕРЕСНЕВІ ТРОЯНДИ...ОСТАННІ ТРОЯНДИ»
- «СИЛИ ДАНО МЕНІ ДОЛЕЮ, ВДАЧА ДАНА МЕНІ ДОЛЕЮ, І НЕВДАЧА – ДОЛЕЮ».

